

Bozkurt Aran¹

Ticaret Çalışmaları Merkezi Direktörü

AB-MERCOSUR VE AB-HİNDİSTAN ANLAŞMALARI VE TÜRKİYE'NİN KONUMU

Giriş

2026 yılının ilk ayında küresel ticaret konusunda yaşanan önemli gelişmelerin öncüsü, ABD olmuştur. ABD'nin Avrupa Birliği (AB) ile yaptığı Serbest Ticaret Anlaşması (STA) henüz onaylanarak yürürlüğe girmemesine rağmen bu konuda karşılıklı baskılar devam etmektedir. ABD'nin, Kanada'ya Çin ile yaptığı sınırlı düzenlemeye karşı sert ve asimetrik bir baskı dili kullanması ve **ABD'nin Güney Kore'ye ticaret ilişkilerinde yeni açılımlar için baskı yapması** konularının yıl boyunca sürecektir sonuçları olacağı düşünülmektedir. Bu konulardaki kapsamlı bir değerlendirme notuna buradan ulaşılabilir.²

Türkiye açısından **AB'nin Mercosur, daha sonra da Hindistan ile gerçekleştirdiği STA'ların ayrıca değerlendirilmesi** uygun olacaktır. Her iki anlaşma da henüz yürürlüğe girmemiştir.

Küresel ticaret sisteminde çok taraflılığın zayıfladığı, ikili ve bölgesel ticaret anlaşmalarının ise hız kazandığı bir dönemde, AB'nin Mercosur ve Hindistan ile yaptığı STA'lar Türkiye'de yoğun tartışmalara yol açan bu gelişmeler kapsamında, Türkiye'nin Gümrük Birliği'nden çıkarak yerine bir Serbest Ticaret Anlaşması (STA) yapması dahi gündeme gelmektedir. Bu konuda ve atılması gereken adımlara ilişkin TEPAV Direktörlerinden Nilgün Arısan Eralp'in değerlendirme notu, tartışmalara açıklık getirmektedir.³

Bu değerlendirme notu, AB-Mercosur ve AB-Hindistan anlaşmalarını; Gümrük Birliği'nin kapsamı, tarım-sanayi ayrımı, ticaret istatistikleri, teknik standartlar, akreditasyon

¹<https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1257>

²<https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/11141>

³<https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/11146>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

altyapısı ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) çerçevesinde ele almakta; Türkiye açısından gerçek riskleri ortaya koyarken panikten uzak bir yaklaşımla iş dünyası için doğru yönelimi göstermeyi amaçlamaktadır.

Gümrük Birliği'nin kapsamı:

Tarım ürünleri

Türkiye-AB Gümrük Birliği, 1996 yılından bu yana yalnızca sanayi mallarını kapsamaktadır. Tarım ürünleri, AB Ortak Tarım Politikasının sübvansiyon yapısı ve piyasa düzenlemeleri nedeniyle **bilinçli biçimde Gümrük Birliği dışında bırakılmıştır**. Bu hukuki çerçeve, AB'nin üçüncü ülkelerle imzaladığı tarım ağırlıklı serbest ticaret anlaşmalarının Türkiye pazarına otomatik olarak yansımaları engellemektedir.

Bu nedenle **AB-Mercosur** anlaşmasının tarım boyutunun Türkiye açısından doğrudan bir **pazar açılımı veya rekabet baskısı yaratması beklenmemektedir**. Bununla beraber Mercosur ülkelerinin küresel tarım ticaretinde belirli ürünlerde yapısal bir 'fiyat belirleyici' konuma gelmiş olduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Nitekim Brezilya, şeker, soya, sığır ve tavuk etinde dünyanın en büyük ihracatçısı konumundadır. Brezilya ve Arjantin mısır ticaretinde ilk üçe girmektedir.⁴

AB-Mercosur Anlaşması'na AB ülkelerinde gösterilen siyasi direncin ana nedenlerinden biri de tarım sektöründeki bu asimetrik rekabet gücüdür. Bu konuda AB Komisyonu tarafından hazırlanan ve ayrıntılı bilgi ve istatistikler içeren rapora buradan ulaşılabilir.⁵ Bu direnç özellikle Fransa, Polonya ve Belçika çiftçilerinden kaynaklanmaktadır.

Ancak bu tepkiler esas itibarıyla AB'nin kendi Ortak Tarım Politikası, çevresel yükümlülükleri ve iç fiyat dengeleriyle ilgilidir. Tarımın Gümrük Birliği dışında kalması nedeniyle, **AB-Mercosur anlaşmasının tarım boyutunun Türkiye iç piyasasına yönelik doğrudan bir tehdit oluşturmadığı değerlendirilmektedir**. Bununla birlikte, AB pazarında Mercosur'dan ithal edilen ürünlerle dolaylı rekabetle karşı karşıya kalmamız beklenmektedir.

Sanayi Ürünleri

Türkiye açısından anlamlı karşılaştırma, sanayi malları ekseninde Türkiye-AB ticareti ile AB-Hindistan ticareti arasındadır. Mercosur ülkelerinin sanayi ürünlerinin, AB pazarında Türkiye ile ciddi bir rekabet ortamı yaratma olasılığı düşüktür. **Diğer taraftan hafif sanayi ürünleri bakımından Hindistan'ın durumu farklıdır.**⁶

Eurostat ve Avrupa Komisyonu (DG Trade) verilerine göre 2023 yılında AB-Hindistan toplam mal ticareti yaklaşık **120 milyar avro düzeyindedir**. **AB'nin Hindistan'a ihracatı 55-60 milyar avro, Hindistan'dan ithalatı ise 60-65 milyar avro civarındadır**.

⁴ https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement/documents_en

⁵ https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement_en

⁶ https://commission.europa.eu/topics/trade/eu-india-trade-agreement_en

Buna karşılık, Türkiye-AB toplam mal ticareti 2023 itibarıyla 210 milyar avronun üzerine çıkmıştır. Türkiye, AB'nin en büyük beşinci ticaret ortağı konumundadır. AB, Türkiye'nin toplam ihracatının yaklaşık %41-42'sini oluşturmaktadır. Bu verilere ilaveten, Türkiye'nin AB sanayi ekosistemiyle olan bütünleşmesinin Hindistan'dan niteliksel olarak farklı ve daha derin olduğunu da dikkate almak gerekir.⁷

Standartlar ve akreditasyon

AB pazarına fiili erişimde **belirleyici unsur tarifelerin yanında, teknik standartlar, uygunluk değerlendirmesi ve akreditasyon altyapısıdır. Türkiye ile Hindistan arasındaki temel fark bu alanda ortaya çıkmaktadır.**

Türkiye, **AB teknik mevzuatının büyük bölümünü iç hukukuna aktarmış**; CE işareti kapsamındaki sanayi ürünlerinde test, muayene ve belgelendirme işlemlerini ülke içinde yapabilir hale gelmiştir. **Türkiye'de yapılan bu işlemler AB tarafından otomatik olarak tanınmaktadır.** Sonuç olarak Türk sanayi ürünleri, yeniden test ve sertifikasyon maliyeti olmaksızın AB pazarına girebilmektedir.

Hindistan'da ise standart altyapısı Eyaletler tarafından farklı şekilde düzenlendiği için parçalıdır. Ayrıca AB ile yatay, otomatik bir karşılıklı tanıma sistemi bulunmamaktadır. AB-Hindistan STA'sı tarifeleri düşürse dahi, Hindistan menşeli ürünlerin **AB pazarına girişinde yeniden test, belgelendirme nedenleriyle, ek maliyetler devam edecektir.** Bu nedenle tarife indirimi, Hindistan için fiili olarak¹ pazara mutlak erişim garantisi anlamına gelmemektedir.

AB'nin ticaret politikasında son yıllarda ürün güvenliğinin ötesine geçen yeni bir yaklaşım öne çıkmaktadır. REACH kimyasallar rejimi, dijital ürün pasaportu, tedarik zinciri şeffaflığı ve çevresel raporlama yükümlülükleri bu yaklaşımın temel unsurlarıdır. Türkiye sanayisi, uzun süredir AB pazarına üretim yaptığı için bu alanlarda belirli bir uyum ve uygulama deneyimine sahiptir.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

AB'nin **Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması-SKDM** (Carbon Border Adjustment Mechanism -CBAM)⁸, fiilen **yeni bir tarife dışı ticaret engeli niteliği taşımaktadır.** CBAM, demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen gibi karbon yoğun sektörleri kapsamaktadır.

AB Komisyonu ve Eurostat verilerine göre Türkiye, AB'nin demir-çelik tedarikçileri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. **Türkiye'nin AB'ye ihracatının yaklaşık %40'ı doğrudan veya dolaylı olarak CBAM kapsamındaki sektörlerle ilişkilidir.** Türkiye, uzun süredir AB pazarına ihracat yaptığı için emisyonun **"İzlenmesi- Raporlanması ve Doğrulanması"** (Monitoring- Reporting-Verification MRV) altyapısında belirli bir kapasite oluşturmuştur.

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods

⁸ European Commission, *Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM): Impact Assessment and Legal Texts*, Brussels, 2021-2024.

Hindistan açısından **CBAM**, tarifelerden çok daha **zorlayıcı bir eşik oluşturduğu** düşünülmektedir. Karbon muhasebesi altyapısının parçalı olması ve ürün bazlı emisyon verilerinin sınırlı kalması, Hindistan menşeli ürünlerin AB pazarına girişinde ciddi maliyet ve belirsizlik yaratmaktadır. Bu durum, AB-Hindistan STA'sının sağlayabileceği tarife avantajlarının gerçekte sınırlandırılması anlamına gelmektedir.

Bununla birlikte, Hindistan bürokrasisinin son derece iyi eğitilmiş ve gelişmiş yetkinliklere sahip yetkililerden oluştuğunu; bu nedenle şimdi engel gibi görünen yukarıda sayılan hususların beklenenden daha süratli şekilde üstesinden gelme potansiyelini de hatırlayalım.

Türkiye'nin AB'ye coğrafi yakınlığı ve mevcut tedarik zincirlerine entegrasyonu, standart ve CBAM uyumuna ek olarak önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır.

Lojistik

Bu arada lojistik alanına da kısaca değinelim. Türkiye'den AB'ye teslim süreleri çoğu sanayi sektöründe 2-5 günle sınırlı kalırken, Hindistan için uzun deniz taşımacılığı, yüksek lojistik maliyetler ve ithalatçıya stok tutma ilave maliyeti getirmesi söz konusudur. **Ne Yapmalı?**

Küresel ticaret düzeni, çok taraflı kuralların belirlediği bir alan olmaktan giderek uzaklaşmakta; yerini ikili, bölgesel ve seçici, çoklu (plurilateral) "al-ver" mekanizmalarına bırakmaktadır. DTÖ bazı sınırlı etkinliğini sürdürmesine ve ayakta kalmasına rağmen, fiili ticaret akışları artık siyasi öncelikler, stratejik sektörler ve jeopolitik unsurlar üzerinden şekillenmektedir.

Avrupa Birliği de bu dönüşümün dışında değildir. Bir yandan çok taraflı ticaret sistemini savunduğunu beyan ederken diğer yandan ikili serbest ticaret anlaşmaları, stratejik ortaklıklar, karbon düzenlemeleri ve tedarik zinciri güvenliği gibi araçlarla ticaret politikasını giderek daha koşullu ve seçici hale getirmektedir. AB'nin attığı adımlar, klasik liberalizasyon arayışından ziyade, güç, norm ve çıkar dengesine dayalı yeni bir ticaret diplomasisini yansıtmaktadır. Tabiatıyla çok taraflı sistemin günün koşullarına çözüm üretmekteki zafiyeti AB dahil etkin tarafların al-ver arayışına yönelmelerine neden olmaktadır.

Bundan çıkacak sonuç, AB'nin Mercosur ve Hindistan örneklerindeki davranışının aynı şekilde başka ülkeleri de kapsayacak şekilde devam edeceği hususudur.

Bu nedenle, küresel ticareti çok taraflı kurallar üzerinden okuyan taraflar, sahadaki gerçekliği göz ardı etme riskiyle karşı karşıyadır. Yeni dönemde esas olan, kurallara atıf kadar, ikili ve çoklu düzenlemelerin nerede, ne karşılığında ve hangi şartlarda oluştuğunu doğru analiz edebilmektir.

Türkiye'de iş dünyasının atak yönünü yeniden değerlendirmesini gerektirmektedir. **İş dünyasının asıl odağı, AB'nin karar alma mekanizmalarına yönelmelidir.** Bu bakımdan AB karar alma mekanizmaları ile sürekli temas halinde olmak ve onları olanaklar çerçevesinde bilgilendirmek uygun olacaktır. Türkiye siyasi otoritenin gümrük birliğinin güncellenmesi konusunda irade eksikliğinin bulunmadığını düşünüyorum. Sorun AB karar alma süreçlerinde ortaya çıkan asimetridir.

Türkiye'den savunma konuları dâhil jeopolitik beklentiler artarken, Türkiye'nin AB'nin yeni ticaret mimarisinde masada yer almaması, AB'nin kendi sanayi çıkarları ve “adil rekabet” söylemiyle de çelişmektedir. İş dünyası açısından doğru adres, bu tutarsızlığın teknik ve **rasyonel bir dille AB makamlarına, özel girişim kurumlarına ve STK'lara sürekli anlatılmasıdır**

Son Söz

AB-Mercosur anlaşmasının, tarım boyutuyla şimdilik Türkiye açısından doğrudan bir risk oluşturma riskinin **sınırlı** olduğu düşünülmektedir. Buna karşılık **AB-Hindistan STA'sı**, yalnızca tarifeler üzerinden değerlendirildiğinde Türkiye açısından tehdit olarak algılansa da, **standartlar, akreditasyon ve CBAM gibi tarife dışı unsurlar dikkate alındığında sanayi ürünlerinde rekabet riskinin kısa ve belki de orta vadede sınırlı kalması olasıdır.**

Türkiye, AB standartlarını önceden içselleştirmiş sanayi yapısı, tanınmış akreditasyon sistemi, CBAM uyum kapasitesi ve coğrafi yakınlığı sayesinde fiili pazara girişte belirgin bir avantaja sahiptir. Asıl yapısal sorun, bu avantajların Gümrük Birliği'nin güncelleştirilmesi yoluyla kurumsal ve hukuki güvence altına alınamamasıdır.